

Derinden Akan Fikir Irmağı: Metin Önal Mengüşoğlu

Yetmiş yıl öncesinin türküleri, dinleyen için bir varlık sebebi olur da, aynı türküleri bugün dinleyen biri nasıl olur da birilerinin varlık sebebi olmuş estetik, ruh zevkine dudak bükebilir? Bu durumda zamanın insanoğlundan kaçırdığı ve fakat aynı anda özlenen şey nedir acaba?

Son yıllarda bir nostalji tablosu içerisinde, peşpeşe yayınlanan şehir özlemi, daha doğrusu eskinin o delişmen çağlarda ferahlık bulduğu şehir üzerine kaleme alınmış kitapların varlığı insanı büsbütün şaşırtıyor. Bu şaşkınlığın yarattığı o eşref saati, ne yazık ki artık hiç kimse için doğru vaktin hangisi olduğunu sorup soruşturmadan giriveriyor hayatlarımıza. Gerçi modern zamanlarda insan teki için şehir, yitiğini aramaya koyulan ve fakat aradığının ne olduğu sorusuna bir türü cevap veremeyenlerin 'eğleştiği' mekânlar değil midir?

Harput Şehrengizi yayınlandığı dönem, telaşlı bir uçarılıkla geçmişin üzeri tüllemiş mekânları ve kişileri de aynı canhıraşlıkla birden hatırlanıvermişti. Metin Önal Mengüşoğlu, bir kırık zamanda hatırlanan o saklı, özel 'şen olası hüznüleri' iki kapak arasına sığıştırdığı vakit, şehir çoktan kaybolmuştu artık. Yazarın gerçekten aradığı ne idi sahi? Modern zamanların insanına verilecek ve geçmiş kutsayan bir tafra var mıydı bu satırlarda? Öyle sanıyorum ki Mengüşoğlu için *Harput Şehrengizi*, açılır kapanır bir tiyatro perdesinin son sahnesi idi ve yazar bu perdenin sımsıkı kapandıktan sonra bir daha hiçbir zaman açılmayacağını çok iyi biliyordu.

"Göçebe ataların çocuğu olarak yıllardır büyük kentlerde yaşadım. Kırılara olan özlemim belki de kır çiçekleri gibi bol çeşnili bir kitabı var etti." diyerek esaslı bir fasıl sunan Mengüşoğlu'nun saklı anılar albümü de bu vesileyle ortaya çıkmış oldu. Şehir deryasında boğulan modern zamanların insanı için 'geçmiş', sıradan bir 'yokluk macerası' olarak görülebilir. Ancak, bu yokluk macerasının ruhsuz bir sahtelikle çevrildiği beton hayatların kırık anıları kadar olsun yer etmiyorsa hafızalarda, insan asıl yokluğun kaybolan insanî hasletlerde olduğu bir ihtimal düşünebilir, düşünmelidir.

Dilini kişiliği sayan bir şehir kültürü artık çok

gerilerde kalmış olsa bile şehir, anılar arasında yapılan müstesna yolculukların yine de biricik nesnesidir. Nostaljiye yüz vermeksizin, kült bir ağırlık ile hatırlanmış olmasının yanında çocukluk ve gençlik günlerinin şehirleri süsleyen taze hayalleri içinde zaman, artık solgun bir bahar dalıdır. Aslında şehir bahsi, tuhaftır ama kanıksadığımız ve 'yerli' bir endişe olarak kabul ettiğimiz bir ayrıntıyı da barındırmaktadır; şehir bütün yavanlığı içinde cümle anılara analık yapmaktadır tastamam. Tastamam böyledir bu. *Harput Şehrengizi*'nde o acıtan kararsızlık, o derviş yorgunluğuna sinmiş iğreti telaş, kayıp giden Müslüman atlasının o kırılan yeri ve kinayeli bir bayram sonrası beklenen yolcunun, bir türlü inmemesidir kara trenden!

Her yöresinde gelinlerin oyalı yazmalarıyla dolu olduğu çeyiz sandığının solan lekesi karşısında yazarın içlenmelerini ne yapmalıyız peki? '*Gamze deler gam zedeler / Gam vurur gam zedeler / Sinem hakkâk delemes / Delerse gamze deler*' diyen anonim bir türkü vardır bir de. Ve ağzından hiç türkü eksik olmayan küçük dayıdan duymuştur yazar ilk olarak bu türküyü de. Eh, uzun hava tarzında o küçük dayının söylediği bu türküyü şimdi hatırlayan da kalmamıştır zahir! Hem değil midir ki Harput, Elaziz devrini betonlaşan çağın hemen yanı başında karşılaşmıştır da, bu hengâmede türkünün esamisi mi kalmıştır? Mengüşoğlu'nun dimağında unutulmaz yaralar açan bir devrin sancılarıdır türküler. Ermeni, Kürt ve Arap kültürünün henüz komşuluk demleriyle yaşadığı o Müslümanlık çağında, hem de Türk otağında söylenen türküler kadar kıpkızıl tatları vardır türkülerin.

Geçmiş günü eleyen Mengüşoğlu, bir iyilik hanesinde ve duru bir gök neşesiyle anlattığı Harput'a dair söylencesinde, genç yaşında vefat eden mahdumu Yasir'i toprağa verirken, toprak kadar içli, toprak kadar doğurgan bir ana tanımaz artık. Zira, "...anası belli olmayan kimse yoktur. Bu anlamda benim ana toprağım Harput'a, ana dilim Harput hançeresine eğilimim, belki bazen zaaf görüntüsü veren aşırı bağlılığım hoş görüle." derken, nice oklar çeker yangın yerine dönmüş nice sinelere. Böyledir de, *Harput Şehrengizi*'nin, hatırlandığı vakit genizleri sızlatan kimliklerine, kişiliklerine ve

mekânlarına dair sararan fotoğrafları biteviye durmaktadır hafızalarda. Tıpkı Yasir gibi!.. Tıpkı Yasir özlemi ile!..

Anlatılır ki, Balak Gazi, Harput'a duhulünden sonra, Menbiç Kalesi kuşatması esnasında şehit düşüşüne dek sürekli Müslümanların ikbali ve itibarı için mücadele etmiştir. Yine rivayet o ki, kendisini şehit eden oka bakarak: "Bu ok bütün Müslümanları katletti." demiştir. Çünkü kuşatma esnasında o, Müslüman ordularının başkumandanıdır.

Nice başkumandanları dillendiren Mengüşoğlu, tipik şehir çelebiliğinin kıyısına dahi uğramadan, İslâm'a gönlünü hepten vererek dünyadan geçmiş

kişiliklerin isimlerini zikretmeyi unutmuş mudur dersiniz? Cemal Abdal, Asker Ahmed Baba, Beyzâde Hoca, Şeyh Ali Efendi gibi kutlu velileri; Deli Mustafa, Deli Mehmet gibi mutlu mecnunları; Taşca Yokuşu, Baskil, Süt Kalesi, Dua Dağı, Çile Dağı, Karıca Kayası gibi isimlerinde bile estetik muhtevayı haiz mekânları nasıl unutabilir üstadımız?

Mengüşoğlu'nun şehrengizi, yıllar yılı saklı kalmış ve yoksullukla kaim hatıralarımıza içli ve içten bir neşter vurarak, esir alındığımız modern cam-bazlıkların tehditkâr hallerine dair unutulmuş ağıtları yeniden hatırlatıverdi. Her bir cümlesinin başımızın üstünde yeri vardır, cümlesine eyvallah!..

